

آموزش ترجمه به طریق خودآموز (۲)

در شماره گذشته، روشی چهار مرحله‌ای برای آموزش ترجمه به طریق خودآموز به شرح زیر معرفی کردیم. در این شماره چند متن دیگر را بر اساس این مراحل چهارگانه ترجمه می‌کنیم:

متن اول:

مرحله اول: متن زیر را بدون توجه به مراحل بعدی ترجمه کنید:

It's interesting that Virginia Woolf chose to focus on the early Dickens, rather than mature masterpieces such as *Bleak House* and *Great Expectations*, which were perhaps a little too close for comfort. It is these works that I've found to repay repeated reading, in a way that his earlier novels don't.

مرحله دوم: پس از اتمام ترجمه، به توضیح برخی نکات واژگانی و ساختاری و معنایی و منطقی میان کلمات توجه کنید و ببینید آیا این نکات را درست متوجه شده‌اید.

۱. عبارت *It is interesting that* یک عبارت کلیشه‌ای و بسیار متداول در گفتار و

نوشتار است. این عبارت را به گونه‌های مختلف دیگری هم گفته‌اند، مثل:

It is curious/remarkable/noteworthy to (see/ note/ observe) that

این عبارت را می‌توان به یک عبارت کلیشه‌ای و متداول در نوشتار ترجمه کرد.

۲. عبارت *too close for comfort* اصطلاحی است که معنای معینی دارد که در

غالب فرهنگ‌های لغت آمده است. ولی این معنی در بافت جمله فوق بی‌ربط

است. پس این اصطلاح حتماً یک معنای دیگر هم دارد که شاید در همه فرهنگ‌های

لغت انگلیسی به انگلیسی نیامده باشد. باید گشت و پیدا کرد.

۳. مورد دیگر یکی از معانی ثانویه فعل *repay* است. لازم است برای درک دقیق معنی

این فعل در جمله فوق، تمام معانی ثانوی این فعل در فرهنگ میریام وبستر را بررسی

کنید تا ببینید کدام معنی مناسب این بافت است.

مرحله سوم: ترجمه خود را با ترجمه پیشنهادی زیر مقایسه کنید و تفاوت‌ها را دریابید.

ترجمه پیشنهادی: نکته قابل توجه این است که ویرجینیا وولف به جای پرداختن به شاهکارهای دیکنز مثل آرزوهای بزرگ و خانه قانون‌زده که پختگی و پیچیدگی روان‌شناختی بیشتری دارند و شاید خطاهای آشکار در آنها چندان پیدا نشود، سراغ رمان‌های اولیه او رفته است. به اعتقاد من، این شاهکارهای دیکنز است که، برخلاف رمان‌های اولیه‌اش، ارزش چند بار خواندن دارد.

مرحله چهارم: به توضیحاتی درباره ترجمه پیشنهادی توجه کنید:

۱. دو معنی اصطلاح too close for comfort به نقل از The Free Dictionary چنین است:

1. So physically close as to cause concern.
2. Too narrow a margin for error or deviation.

بدیهی است در بافت جمله ما، معنای دوم به کار می‌آید.

۲. معنی ثانوی فعل pay که در بافت جمله ما به کار می‌آید عبارت است از:

To be beneficial or advantageous to one to do something.

۳. فعل focus (تمرکز کردن بر) به دو فعل «پرداختن» و «سراغ چیزی رفتن» ترجمه شده است. این دو فعل (برخلاف تمرکز کردن که نوعی گرته‌برداری است) در زبان نقد ادبی فارسی بسیار رایج است.

۴. در ترجمه تعبیر انگلیسی choose to do something همیشه نیازی نیست choose را ترجمه کنیم، چون ما در فارسی همین معنی را بدون choose می‌گوییم زیرا معنی choose در عبارت فارسی مستتر است. در اینجا نیز در ترجمه chose to focus بجای اینکه بگوئیم «تصمیم گرفت سراغ ... برود» گفتیم «سراغ ... رفته است»

۵. تأکیدی که در ساختار It is these است با حفظ ساختار به ترجمه منتقل شده است.

متن دوم:

مرحله اول: متن زیر را بدون توجه به مراحل بعدی ترجمه کنید:

Oscar Wilde claimed that London's fogs had actually been invented by the Impressionists. As he asks in his essay "The Decay of Lying": "Where, if not from the Impressionists, do

we get those wonderful brown fogs that come creeping down our streets, blurring the gas-lamps and changing the houses into monstrous shadows?" He says "there may have been fogs for centuries in London. I dare say there were. But no one saw them... until Art had invented them."

مرحله دوم: پس از اتمام ترجمه، به توضیح برخی نکات واژگانی و ساختاری و معنایی و منطقی میان کلمات توجه کنید و ببینید آیا این نکات را درست متوجه شده‌اید.

۱. مهم‌ترین نکته در ترجمه متن فوق این است که طنز موجود در سخن اسکار وایلد در ترجمه حفظ شود. منظور از این سخن این نیست که محتوای سخن وایلد بی‌کم‌وکاست منتقل شود. مترجم لازم است علاوه بر محتوای سخن وایلد، زبان و تعبیرات و اصطلاحاتی به کار ببرد که از جنس طنز باشند و نه از جنس زبان رسمی.
۲. لحن تمسخرآمیز اسکار وایلد در مورد امپرسیونیست‌ها از کلمات زیر قابل فهم است: monstrous، creep down، invent.

مرحله سوم: ترجمه خود را با ترجمه پیشنهادی زیر مقایسه کنید. در ترجمه پیشنهادی چه انتخاب متفاوت و بهتری می‌بینید که به ذهن خود شما نرسیده است.

ترجمه پیشنهادی: اسکار وایلد مدعی بود که مه لندن را در اصل امپرسیونیست‌ها اختراع کرده‌اند. او در مقاله خود با عنوان «فساد دروغ‌گویی»، می‌پرسد: «اگر کار امپرسیونیست‌ها نیست، پس این مه‌های قهوه‌ای زیبا که در خیابان‌های ما می‌خزند و چراغ‌های گازسوز را تیره می‌کنند و از خانه‌ها اشباحی غول‌آسا می‌سازند از کجا آمده‌اند؟» اسکار وایلد می‌گوید «بعید نیست مه قرن‌ها در لندن بوده، و من هم نمی‌گویم نبوده، ولی هیچ‌کس آن را ندیده بود ... منتظر بود هنر بیاید اختراعش کند.»

مرحله چهارم: به توضیحاتی درباره ترجمه پیشنهادی توجه کنید:

۱. در ترجمه پیشنهادی به حفظ لحن شوخ‌طبعانه اسکار وایلد اولویت داده شده است. این کار با انتخاب تعبیرات و ساختارهای مناسب تحقق پیدا کرده است، از جمله: «در اصل»، «اگر کار امپرسیونیست‌ها نیست، پس ...»، «... از کجا آمده‌اند؟» «منتظر بود هنر بیاید اختراعش کند.»
۲. Shadow را شاید برخی «سایه» ترجمه کنند، ولی در اینجا منظور «اشباح» است.

متن سوم:

مرحله اول: متن زیر را بدون توجه به مراحل بعدی ترجمه کنید:

A feminist, a socialist, and a pacifist in a patriarchal, capitalist, and imperialist England, Woolf often felt like a foreigner at home. A slyly subversive streak, though, ran through her commitment to pacifist anti-imperialism. In 1910 she donned a cross-dressing disguise to join her brother Adrian and several friends in an Ethiopian “state visit” to the warship HMS *Dreadnought*, anchored in Portsmouth. The visitors were welcomed with an honor guard and given a tour of the ship; they expressed their admiration with cries of “Bunga! Bunga!” Conversing in a gibberish made up of Latin and Greek, they bestowed bogus military honors on the clueless officers and returned to London unexposed. The Royal Navy was deeply embarrassed when the friends published an account of the hoax, complete with a formal photo of the delegation, in *Daily Mirror*.

مرحله دوم: پس از اتمام ترجمه، به توضیح برخی نکات واژگانی و ساختاری و معنایی و منطقی میان کلمات توجه کنید و ببینید آیا این نکات را درست متوجه شده‌اید.

۱. در جمله دوم کلمه ربط *though* بسیار اهمیت دارد زیرا بیانگر تضاد یا تقابلی میان دو فکر است. ترجمه درست ترجمه‌ای است که این دو فکر (میل به خرابکاری و تعهد به ضدیت صلح‌طلبانه) را به درستی در تقابل با هم قرار بدهد.

۲. در ساختار *slyly subversive* قیدی صفتی را توصیف می‌کند. این ساختار در فارسی متداول نیست و فقط در ترجمه‌ها دیده می‌شود (به طرز شیطنت‌آمیزی خرابکارانه). این عبارت را می‌توان با استفاده از قابلیت‌های زبان فارسی بیان کرد.

۳. *sly* برطبق فرهنگ لغت معاصر سه معنی کم‌وبیش متفاوت دارد. این سه معنی که در این فرهنگ براساس بافت تفکیک شده‌اند عبارتند از:

۱. {شخص} آب زیرکانه، مودی، حيله‌گر؛ {حقه} مودبانه. ۲. {خنده} معنی دار، بامعنی؛ {نگاه} زیرچشمی، پرمعنی. ۳. {رفتار} شیطنت‌آمیز، کودکانه، بازیگوشانه، بدیهی است معنای درست باید با توجه بافت جمله انتخاب شود.

۴. در ترجمه *clueless officers* نیز با مشکلی مشابه مورد ۴ روبرو هستیم. صفت *clueless* هم معانی کم‌وبیش مرتبط ولی متفاوت دارد و معنی درست در بافت جمله انتخاب می‌شود. فرهنگ لغت معاصر برای *clueless* این معادل‌ها را آورده است: «کودن، احمق، دست و پاچلفتی، بی‌عرضه، نادان» ولی در تعریف این کلمه

در فرهنگ‌های تک‌زبانۀ انگلیسی، این صفت را به کسی که قربانی یک شوخی سرکاری واقع می‌شود هم اطلاق می‌کنند و چنین فردی لزوماً کودن یا ابله نیست، بلکه صرفاً خیر ندارد که سرکار است.

۵. متن فوق روایتی را تعریف می‌کند و چالش بزرگ ترجمه این متن این است که این روایت به چشم خواننده روایتی منطقی و منسجم بیاید. برای ایجاد انسجام زبانی و منطقی بدیهی است می‌توان تغییراتی جزئی در شیوۀ بیان نویسنده ایجاد کرد بدون اینکه معنی آسیب ببیند.

مرحلۀ سوم: ترجمۀ خود را با ترجمۀ پیشنهادی زیر مقایسه کنید. در ترجمۀ پیشنهادی چه انتخاب متفاوت و بهتری می‌بینید که به ذهن خود شما نرسیده است.

ترجمۀ پیشنهادی: وولف با عقاید سوسیالیستی، فمینیستی و صلح‌طلبانه‌اش در انگلستانی کاپیتالیست، امپریالیست و پدرسالار اغلب احساس غربت می‌کرد، هرچند در تعهدش به ضدیت صلح‌طلبانه با امپریالیسم یک رگۀ خرابکاری شیطنت‌آمیز نهفته بود. او در ۱۹۱۰ لباس مردانه پوشید و همراه برادرش ادی‌ین و تنی چند از دوستان به عنوان هیئتی اتیوپیائی و به قصد «بازدید رسمی» وارد کشتی جنگی سلطنتی دردنات شدند که در بندر پورسموث لنگر انداخته بود. گارد احترام کشتی از «هیئت» استقبال کرد و کشتی را به آنها نشان داد و آنها نیز تحسین خود را با فریادهای «بونگا» «بونگا» ابراز می‌کردند و به زبانی نامفهوم که آمیخته‌ای از لاتین و یونانی بود با یکدیگر گفت‌وگو می‌کردند و به افسرهای ازهمه‌جایی خبر سلام‌های نظامی من‌درآوری می‌دادند و سرانجام بدون اینکه دستشان رو شود به لندن بازگشتند. وقتی دوستان وولف شرحی از این شوخی سرکاری را همراه با عکسی از هیئت در لباس رسمی در روزنامهٔ دیلی میرور چاپ کردند، مقامات نیروی دریایی بسیار سرافکنده شدند.

مرحلۀ چهارم: به توضیحاتی دربارهٔ ترجمه پیشنهادی توجه کنید:

۱. جملهٔ اول در متن انگلیسی ۳۴ کلمه دارد و ترجمۀ آن ۳۲ کلمه. بدیهی است ترجمه هرچه موجزتر باشد بهتر است ولی ایجاز نباید مخل معنی و شیوایی کلام باشد. البته ترجمه معمولاً بلندتر از متن اصلی است، خصوصاً ترجمه‌هایی که سعی می‌کنند زبانی شیوا و روان داشته باشند. در مجموع متن اصلی به دلیل ایجاز زبانی خاصی که دارد ۱۳۶ کلمه و متن ترجمه ۱۵۸ کلمه دارد.

۲. Porsmouth بنا بر قاعده‌ای کلی باید به صورت «پُرسِمِت» نوشته شود، ولی چون این کلمه از دیرباز به صورت «پورسموٹ» در متون فارسی وارد شده همان شکل مصطلح آن را حفظ کردم.

۳. برای ایجاد صمیمیت بیشتر با خواننده، از برخی تعبیرات محاوره فارسی همچون چاشنی استفاده کرده‌ام، از جمله «ازهمه‌جا بی خبر، من درآوری، دستشان رو شود، شوخی سرکاری». البته گنجاندن تعبیرات محاوره در متنی که کم‌وبیش زبانی رسمی دارد باید با احتیاط صورت بگیرد. انتخاب این تعبیرات وقتی درست است که مترجم، با توجه به ذوق و شم زبانی خود، حس کند که این تعبیرات به درستی در متن نشست است و غیرعادی جلوه نمی‌کند.

تکلیف: متن زیر را ترجمه کنید و ترجمه‌تان را با ترجمه پیشنهادی ما مقایسه کنید.

The Indian style has serious drawbacks as a basis for critical and historical inquiry. Its very name is open to question. The adjective "Indian" gives a local designation to a movement that was international in scope. While many of its practitioners were associated with the Mughal courts in India, they were, for the most part, Iranian by birth and training. Manifestations of this style can easily be found in the poetry written in Iran, Central Asia, and the Ottoman Empire during this period. The designation "Indian," moreover, is of recent origin, gaining currency only in the twentieth century. The term is never mentioned by Safavid-Mughal poets or critics themselves, who usually referred to the movement as the "fresh style."

ترجمه پیشنهادی: پژوهش تاریخی و انتقادی درباره سبک هندی با موانعی جدی روبه‌روست. اولین مانع خود نام سبک است چون صفت «هندی» به جنبشی ادبی که قلمرویی بین‌المللی دارد تشخص محلی می‌دهد. اگرچه بسیاری از شاعران این سبک به دربارهای سلاطین هند رفت‌وآمد داشتند، اما اکثر آنها در ایران زاده و تربیت شده بودند. ویژگی‌های این سبک آشکارا در شعرهایی دیده می‌شود که در ایران، آسیای مرکزی و امپراتوری عثمانی سروده شده است. وانگهی، عنوان «سبک هندی» برساخته‌ای جدید است که فقط در قرن بیستم متداول شده است. خود شاعران و منتقدان صفوی مغولی هیچ‌گاه این عنوان را ذکر نکرده‌اند، بلکه معمولاً تعبیر «طرز تازه» را به کار می‌بردند.